

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Vabilo k seji upravnega odbora »Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev«. — Naš obračun. — Naš denarni zavod. — Konferenčna poročila. — Klerikalizem in mi — Zborovanje »Saveza hrv. učiteljskih društev«. — Dopisi. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

VABILO

k

seji upravnega odbora

„Zaveze avstr. jugoslov. učit. društev“,

ki bo

dne 29. decembra 1904. ob pol 2. uri pop.

v hotelu „Ilirija“

v Ljubljani, Kolodvorske ulice.

Dnevni red:

1. Predsednik otvori sejo.
2. Tajnikovo poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo o „Zavezinih“ listih.
5. Sklepanje o „Učiteljskem Tovarišu“ kot tedniku.
6. Pogodba med „Zavezo“ in banko „Slavijo“.
7. Določitev kraja in časa prihodnji XVII. glavni skupščini „Zaveze“.
8. Ustanovitev stalnega higienskega odseka.
9. Posamezni predlogi in nasveti.

Vodstvo „Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev“.

Tajnik:
Drag. Česnik.

Predsednik:
L. Jelenc.

Naš obračun.

»Učiteljski Tovariš« končuje z današnjim listom svoje štiriinštirideseto leto. Kdor bo pisal zgodovino slovenskega šolstva in učiteljstva, bo moral iskati virov v našem listu: z delovanjem, razvojem in gibanjem prvih dveh je zadnji združen tako tesno, da si ne moremo misliti enega brez drugega. Tako ima naš list odločno kulturni pomen.

Stališče našega lista je znano prijateljem in sovražnikom. Tudi v preteklem letu nismo prikrivali svojega mišljenja. Naša izpoved je bila vedno jasna in precizna. Zavrgli smo ves osebni kult in se lotili stvari z vso odločnostjo in energijo. Priznanja in podpore prijateljev so nam bile v izpod-

budo, neprestani napadi neprijateljev pa dokaz, da hodimo pravo pot, ko se bojujemo za neodvisnost šolstva, za svobodo učiteljstva in za pravično in dostojno uredbo njega pravnih razmer.

In to troje je, kar ustvarja bistvo našega dela. Šolstvo bodi neodvisno od vseh onih faktorjev in razmer, ki nimajo z njim nobene zveze, ali ki imajo nanje škodljiv vpliv. Razvijaj se na podlagi državnega šolskega zakona in ob vplivih estetiško in pedagoško izobraženih in izvežbanih mož. Vsaka osebna korist je stvarnemu interesu kvarna, zato je veljal še tako prikritim egoističkim nakanam naš najodločnejši odpor. Tako ostane tudi v bodočnosti.

Svoboda učiteljstva daje šolstvu moč in rast, a učiteljstvu samemu je zrak in življenje. Tlačanstvo vzbuja v živem človeku odpor in vpliva mučevalno na vsak organizem, Kdor je sovražen neodvisnosti šolstva in njega napredovanju. ta izkuša upleniti svobodo učiteljstva in ustvariti iz njega mehaniški delujoče stroje. Zakaj — ni težko uganiti. Dostikrat je temu vzrok zapostavljenje celokupnosti lastnim koristim, mnogokrat izteza svoje roke po svobodi učiteljstva zastareli in zavirajoči birokratizem, ki je brez najmanjšega idealnega navdajenja, ki se rad oprijemlje višjih, da čutijo njega preperelo moč nižji. Birokratizem je v šolstvu in učiteljstvu negativno učinkujoč element, zato ga je treba pobirati in iztrebiti do zadnje koreninice. Največkrat pa udarja po naši svobodi kleti sovražnik vsakega napredka, zlasti ljudskega šolstva in to iz popolnoma jasnega namena: Ugasni luč, da boš krotil uporneže v temi in vodil slepce po svoji volji! Takim sovražnikom velja naš boj do skrajnosti! Da smo v tem pogledu ravnali popolnoma po volji svojih somišljenikov, nam dokazuje na kupe priznanj, ki še posebno poudarjajo dejstvo, da nismo bili v tem boju nikoli osebni — kakor bi bili lahko — nego da smo pobijali vedno sovražnika iz ljubezni do stvari, ne pa iz osebnega sovraštva. S tega pota se ne ganemo niti v bodočem letu!

Ni bilo tudi v preteklem letu številke našega lista, da bi v nji kar najodločnejše ne povzdignili glasu v prilog pravični in dostojni uredbi pravnih razmer učiteljstva. To zelovažno zadevo, ki neusmiljeno kriči po rešilni roki, smo poudarjali tako glasno in tako brezobzirno, da smo učiteljstvu v prid mobilizovali vso tisto slovensko javnost, ki pozna in ceni važnost našega stanu. S tem smo pa tudi prisilili svoje sovražnike, da so se nam razodeli v vsi nagoti in da čuti sedaj vsak dostojni in pošteni član našega stanu do njih

tem večje sovraštvo. V tem pogledu nismo nastopali kot apostoli miru in se tudi nismo kazali drugačnih nego smo v resnici. Ker smo sprejeli boj, smo ga pošteno vojevali. Zase smo pridobili vso pošteno javnost, sovražnik stoji pred nami razkrinkan in osramočen, naši somišljeniki so prepojeni s pogumom in odločnostjo, vsak strah je ostavil razjarjene duhove. To je moralni uspeh našega dela, in zadovoljni smo z njim. V tem neprestanem boju so se nam zbujaile nove misli, snovali novi načrti. Sovražnikova taktika nam je bila dobra učiteljica. Za nami stoji izborna organizovana vojska, ki stopi v ofenzivo, kadar zabuče bojne trombe. Priti moramo namreč od moralnega uspeha do materialnega, zato se ne moremo poleniti, zato ne smemo odnehati niti za trenutek. Tudi odslej nam veljaj klic: Na boj do kočne zmage!

Danes vemo bolj kakor kdaj prej, kolika moč tiči v naši organizaciji. To smo vedno podpirali z vsemi svojimi silami. Po naši inicijativi in podpori se je lepo izpopolnjevala, in skrbeli bomo, da se tudi docela izpopolni. Dela je še mnogo, jako mnogo. Do dneva, ki da našemu učiteljstvu to, kar je njegovega, je dolga pot. Dokler bo še kaplja krvi v nas, se bomo bojevali.

Kritikovali smo vsako početje, ki je po naših mislih škodljivo zgoraj imenovani trojici. Sovražnik nam je odgovarjal samo z obrekovanjem in lažmi. Ni si upal iskati zadoščenja, iskati tam, kjer bi mu ga dali, ako bi bil čist v svojih dejanjih. Zakaj obsodili nismo nikogar, predno si nismo preskrbeli neovrženih dokazov, ki bi držali tudi tam, kjer izreka končno besedo cesarska kraljeva pravica!

Ko sedaj potezamo sklepno črto, imamo zavest, da smo zvesto in po svojih najboljših močeh izvrševali težko in odgovorno nalogo, ki so nam jo poverili naši tovariši. Toda vemo, da nismo ustregli vsem tem, ki bi jim sicer radi, ko bi ne bili samo slabotni in zmotljivi ljudje. Pa saj še ljubi Bog ne ustreže vsem ljudem. Take svoje prijatelje prosimo prizanesljivosti.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

**Hranilnica in posojilnica Učiteljskega
konvikta v Ljubljani,**

registrovana zadruga z omejenim jamstvom,

Promet do konca novembra 1904 K 12.196.52.

Konferenčna poročila.

Danes, ko je učiteljstvo Kranjske izmučeno do onemoglosti, ko so do smrti izstradane njega družine, ko je to učiteljstvo bilo prevarano v svojih upih stokrat in stokrat, igrajo nekateri funkcionarji s tem učiteljstvom frivolno igro, meneč, da se je vsa odporna sila učiteljstva že uničila. Ti ljudje lahkomišlno igrajo in stavijo vse na eno karto, ne da bi pomislili, kake strašne posledice bi lahko imelo njihovo brezmišlno početje, ki hočejo z njim dobro preskrbeti svojo lastno osebo. Namesto kruha nam dajejo ukaz za ukazom, uvajajo nepotrebne, šolo in nje napredek zavirajoče novotarije. Pišejo kilometre dolge protokole ter jih pošiljajo dež. šol. svetu, samo da referent pri deželnem šolskem svetu lahko reče: «Ali vidite, kako izborna oko imam, ko sem tega in

tega predlagal za nadzornika! Mož popiše mesec za mesecem toliko papirja!»

Danes se hočemo pečati s konferenčnimi referati, kakršni so v navadi iz reformatorske dobe bivšega deželnega nadzornika za ljudsko šolstvo na Kranjskem.

Dobili smo ukaz, da mora vse učiteljstvo izdelati za konference referate. Pri skupščini potem izberejo referenta, oziroma ga določi nadzornik. Kdor je deželnemu šolskemu svetu dal ta svet, po našem mnenju ne pozna popolnoma namena okrajnih učiteljskih skupščin. Po mnenju zares strokovno naobraženih učiteljev imajo okr. skupščine namen, naobraževati učiteljstvo, kar bi se pa dognalo le tedaj, ko bi učiteljstvo slišalo res izborne referate in bi se potem razvile živahne debate. Kakor se pa dandanes prakticira z referati, je pa vsaka plodonosna debata izključena, izključeno vsako pametno razmišljanje.

Oglejmo si stvar še bolj natančno, V vsakem okraju je 50—60 in še več učnih oseb. Kaka dva meseca pred konferenco dobe (kakor šolarčki) temo, ki jo naj izdelajo do gotovega časa. Kake 3 tedne pred konferenco dobi nadzornik vseh 60 referatov, jih površno pregleda (da bi jih preštudiral, o tem ni govora) in določi referenta. Referent prečita skupščini svoj referat, k debati se ne oglasi nihče, in komedija je končana. Nekateri člani konference so svoje referate izdelali bolj površno, drugi bolj skrbno, kakor ima ravno kdo veselje do posameznih predmetov. Čudno, da zahtevajo ravno od sramotno slabo plačanega učiteljstva, da bi bil doma v vseh strokah vede, saj še diplomirani juristi ne znajo tolmačiti zakonov, ko je treba določiti pokojnino pol stoletja narodu služočemu učitelju!

Čez nekaj tednov priromajo referati zopet nazaj, in bili smo tako srečni, da smo videli nekaj takih referatov. Popravljeni so bili z rdečo tinto. Tu je učitelj pozabil napraviti na i piko, tam na č, š, ž kljukico, zopet drugje je bila črka j prekratka, in vse to je večča roka skrbno popravila z rdečo tinto! Kdor ne verjame, da je to za naše šolstvo velikanska pridobitev, temu ne moremo pomagati. Zaman pa smo iskali pri teh korekturah kakega pametnega migljaja in obžalovali, da dotični nadzornik tako pod mernik postavlja svojo luč in učiteljstvu ne privošči par zrn iz svojega duševnega zaklada. Pač, še nekaj smo opazili. Namreč več neumestnih opazk, kakršne dela kak učitelj ali profesor, ki služi že tako dolgo, da je že vsega sit. Navedemo samo nekatere take opazke: «Čudno!» — ali «Samo to!» — ali «Nič drugega!» — «Menda ne!» — «Pač malo!» itd. Iz tega smo spoznali, da tem gospodom ni toliko na vsebini, ampak le na tem, koliko papirja je popisane. Gospoda naj bi tudi pomislila, da se ji lahko nastavi past, ki ravno ne povzdigne ugleda. In to se je tudi že zgodilo. Nekdo je izdelal o isti temi dva referata: zase enega in za tovariša enega. Da je dotičnik svoj referat boljše izdelal nego onega za tovariša, je samoosebi umevno. A milost je našel le slabejše izdelani referat. Ko je to zvedel, se je hudobni svet še silno muzal. V nekem drugem okraju je pa baje isti referat vedno najboljši, ki ga prepíše kaka učiteljica od nadzornika. Tudi tu se časih zlobni ljudje dobro zabavajo na stroške drugih. Vidite, gospoda, kako se stvar lahko prižene ad absurdum!

Po našem mnenju naj bi tako brezuspešno praktikovanje zopet opustili. Ako hočete, da bodo okrajne skupščine donášale takega sadu, kakor ga je imel v mislih zakonodajalec, izročite referate ljudem,